

Bliv medlem (<http://www.historie-online.dk/bliv-medlem>)

Q

Mest læste artikler

hete&title=)

Kristeligt Dagblads Forlag. 282 sider illustreret. 250 kr.

Af Kresten Sæe

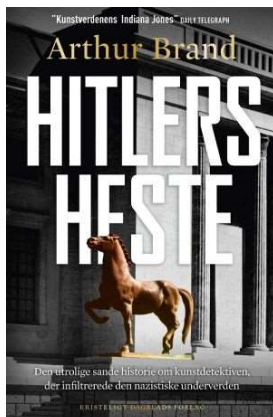
Nazismens pompøse kunst er hot stuff i samlerkredse

Kunsthandelen med malerier, skulpturer og effekter er her ofte illegal. Derudover er de pågældende værker for en dels vedkommende tyvegods, som reelt stadig er ejet af den tyske stat. Endelig har mange af de pompøse skulpturer fra Hitleriden enten været forsvundet eller påstået ødelagt af den røde hær under og efter krigens afslutning. Andre befandt sig (og befinder sig stadig) efter ulovlige transaktioner hos samlere i al hemmelighed og uden kendskab for offentligheden.

Ejerne er her ofte familier til gamle højststående nazister eller nynazistiske entusiaster, der ser kunstgenstandene som et historisk arvegods, der kan danne grundlag for et kommende fjerde rige.

Bogen indledes med et møde mellem forfatteren Arthur Brand og en tidligere central person i den ulovlige kunsthandel.

Brand selv er en såkaldt kunstdetektiv, der har gjort sig karriere dels med rådgivning ved store kunstkøb dels ved at opspore stjålne og forsvundne kunstgenstande og undersøgelse af disses ægthed. Gennem årene har forfatteren således opsporet stjålne og forsvundne kunstgenstande for millioner af euro.

Fra bogen: Forfatteren Arthur Brand med en samtidig tilvirket lille model af en af hestene

Hestestatuer fra Hitlers Rigskancelli i Berlin

Den hemmelige samtale i Livorno i Italien drejede sig om intet mindre end Det tredje Riges mest kendte skulpturer – de to pompøse Schreitende Pferde (heste i skridtgang), der var opstillet ved Adolf Hitlers imponerende Rigskancelli i Berlin. Hestene var tre meter høje skulpturer i bronze, som alle troede var sprængt i luften af russerne i 1945.

Ikke desto mindre får Brand nu forevist et farvefoto, der cirkulerer i nynazistiske kredse og mere end antyder, at skulpturerne stadig eksisterer. Som det så ud, blev der nu i skjulte rigmandskredse gjort klart til et millionsalg til fordel for nynazistisk virksomhed i Tyskland.

Arthur Brand påtager sig derfor nu en rolle som undercover mellemmand for en fiktiv amerikansk rigmand, der er villig til at købe hestene.

I forlængelse af denne rolle indleder Brand det, der snart skulle udvikle sig til en hæslig jagt på de to koryfæer, som i 1930'erne blev frembragt af en af Hitlers yndlingskunstnere – billedhuggeren Josef Thorak.

Jagten foregår primært i form af hemmelige rejser rundt i Tyskland mellem gamle og nye nazister. En bestemt ikke ufarlig øvelse, som oven i købet blev suppleret med besøg i den kriminelle underverden, hos tidligere Stasi-folk i det gamle DDR og løbende kontakter til det tyske efterretningsvæsen og samarbejde med udvalgte tyske journalister med ekspertise i sagen.

Umiddelbart lød historien også for Brand for fantastisk til at være sand, ligesom hestene på det foreviste farvefoto ved første blik umiddelbart tog sig ud som falske kopier. Men efterhånden som forfatteren arbejder sig ind i sagen, blev det mere og mere klart for ham og hans lille backinggruppe i Amsterdam, at skulpturerne ikke er forfalskninger, og store formuer er i spil.

Spændende historisk indblik i nazismens kunst og kunstnere

Undervejs gennem handlingen får læseren et interessant indblik i både den ulovlige kunsthandel og de millioner af euro, der her skifter hænder. Hertil formidles den spændende historie bag den nazistiske pompøse kunst med lup på nogle af dens hovedaktører Josef Thorak, Arno Breker og Hitlers andre forgyldte kunstnere i Det tredje Rige. På sammen måde fremlægges og beskrives en del af deres værker, der ofte har været skjult for offentligheden men til gengæld har cirkuleret blandt samlere. Yderligere blottægger Arthur Brand, hvordan den nazistiske kunst gennem årene i al hemmelighed har været gjort til genstand for skjult handel i form af eksport til fordel for vestlig valuta i årene efter krigen både fra Sovjetunionen og det kommunistiske styre i det nu hedengangne DDR.

Gennembruddet kommer, da forfatteren og journalisten Konstantin von Hammerstein aflægger et hemmeligt besøg ved en nynazistisk rigmands ejendom nær Kiel. Her får de over havemuren øje på en kendt men forsvundet skulptur "Die Wehrmacht" af Arno Breker. Forfatterens kontaktperson i den tyske efterretningstjeneste René Allonge får med denne opdagelse juridisk grundlag til at foretage en omfattende razzia hos ikke mindre end tre tyske rigmænd.

Herved bringes i august 2015 foruden de berømte heste yderligere en række forsvundne skulpturer til veje. Yderligere fremfindes – til den kulørte presses fryd – på ejendommen i Kiel en funktionsdygtig 45 tons Panther kampvogn, en luftværnskanon og adskillige andre våben fra krigens tid.

Men hovedattraktionerne var og blev Thoraks heste og Arno Brekers gigantiske relief "Der Wächter".

Fra bogen: Samtidsfoto fra 1930'erne med Josef Thorak under arbejde med hestene omgivet af sine andre værker af pompas nazistisk kunst

Spænding der giver både Frederick Forsyth og Dan Brown baghjul

Selv om bogen tilsyneladende virker som en røverhistorie, så er forløbet sandt fra start til slut. Dertil kan alt verificeres i både enkeltheder og billeder på nettet. Herudover er bogen udstyret med en række fotos af både de agerende, kunstnerne fra 1930'erne og de pågældende opsporede værker fx - som det ses her - de beslaglagte bronzeheste, der køres bort på en blokvogn.

Begivenhederne fandt sted i 2015, hvor bogen samme år blev udgivet på hollandsk. Senere er den udkommet på 14 sprog og er nu på vej til at blive filmatiseret. Med den aktuelle bogudgivelse foreligger Arthur Brands bestseller her i 2022 nu også på dansk.

Den læsevenlige og mundrette bearbejdelse har været i gode hænder hos Ole Lindegård Henriksen. Dertil rummer bogen masser af spændende anlagt historieformidling om den nazistiske kunst og dens hovedpersoner. Yderligere gives et fint indblik i den illegale kunsthandel, ligesom læseren får et indblik i nynazisternes udbredelse og deres færden og rolle i Tyskland i dag.

Jo, bogen er spækket med fakta og videregående historiske oplysninger på samme måde, som også den historiske ramme er grundlæggende formidlet. Men det sker alt sammen så integreret i handlingen og bogens spænding, at det aldrig føles påklistret eller som et fremmedelement.

Men alligevel kniber man sig som læser af og til i armen for til stadighed at holde sig for øje, at der ikke er tale om fiktion men virkelighed. Umiddelbart mindede bogen mig på mange måder om Frederick Forsyths klassiske thriller Odessa-kartoteket fra 1972. Men min læseroplevelse blev heller ikke ringere af, at jeg selv faktisk har færdes på en del af åstederne i fx München og ved Kiel.

Fra Bogen: Thoraks imponante men smukke hesteskulpturer transporteres under politieskorte væk på en blokvogn efter beslaglæggelsen

Fremragende dramatiseret historieformidling

Alt i alt er "Hitlers heste" ikke bare fremragende som spændingslæsning men er også som fiktion i form af kunsthistorie og populær historieformidling af højeste karat.

Jo, en del af forløbet kan da fremstå som lidt forenklet, ligesom fremstillingen enkelte steder virker en tand dramatiseret. Men det bliver den gode historie og substansen i den spændende historieformidling altså ikke ringere af. Hertil kommer, at de agerende lever og har liv i atmosfæremættede scenarier som i en god spændingsroman.

Yderligere bringer Arthur Brand i løbet af sin fremstilling i spil, at disse kunstværker ikke bare er katalysatorer fra en ond tid, men stadig er kunst og som sådan også bør være bevaringsværdige som et udtryk for en betydningsfuld historisk periode.

Tankevækkende er også bogens mange lighedstegn mellem den nazistiske og kommunistiske kunst. Fx var også Stalin en stor beundrer af Arno Breker, der dog afslog at arbejde for mere end den ene diktator ad gangen.

Læs denne bog, hvis du bare har den mindste interesse for illegal kunsthandel, og diktaturets udvalgte kunst og kunstnere i Hitlers Tyskland i 1930'erne. Du får ikke en bedre og mere spændende formidlet indgang til emnet end her.

[Historie-online.dk, den 11. maj 2022]